Розробки уроків з української літератури

5 клас
С. Васильченко «В бур’янах»

Підготувала
учитель української мови та літератури
Радісненської ЗОШ І-ІІІ ст.
Мартинюк О.П.

ТЕМА: Тарас Шевченко. Розповідь про письменника. С.Васильченко «В бур'янах». Україна часів Тараса Шевченка.

Мета: ознайомити учнів з новими фактами про дитинство Т. Шевченка, спираючись на повість С.Васильченка;

розвивати навички виразного читання, вміння комунікативно доцільно висловлювати власну думку;

виховувати шанобливе ставлення до постаті Кобзаря.

Тип уроку: засвоєння нових знань і формування умінь.

Обладнання: портрет Т. Шевченка, книжкова виставка творів поета, ілюстрації до твору С. Васильченка «В бур'янах» , відео-презентація.

Епіграф:

Кобзарем його звемо ми,
Так від роду і до роду,
Кожен вірш свій і поему
Він присвячував народу.

М. Рильський

Хід уроку

I. **Організаційний момент**

II. **Повідомлення теми та мети**

Слово вчителя (на фоні музики до поезії «Реве та стогне Дніпр широкий» демонструємо *слайд №1*).

Кобзарем його звемо ми,
Так від роду і до роду,
Кожен вірш свій і поему
Він присвячував народу.

Тарас Григорович Шевченко – великий поет, геній українського народу. Перед вами портрет мужньої людини, захисника прав знедоленого народу. Подивімось уважно. Погляд спрямований вперед, хоч десь там, у глибині очей, і причаївся ледь помітний смуток. У погляді віра у справедливість, вболівання за долю народу.

(Слайд №2. Учитель коментує зображення) Мабуть, немає українця, який не чув би ім'я Тараса Григоровича Шевченка. Воно відоме не лише в Україні, а й в усьому світі. *(Слайд №3)* Чернеча гора під Каневом , де похований видатний письменник, стала національною святинею. А його книга «Кобзар» заявила світові, що є такий народ – українці, що вони хоч і поневолені, але горді, волелюбні, мають свої звичаї, традиції та багатовікову історію. Його твори сіють у наші душі зерна добра і світла, любові до рідної землі. Він віддав усі свої сили , щоб врятувати український народ і відкрив перед ним шлях у майбутнє. (*Слайд №4*) Шевченко – це Україна, а Україна – це Шевченко.

А що ж ви можете сказати про Т. Шевченка?

III. **Актуалізація опорних знань**

1. Вправа «Мікрофон».

Я знаю…

2. Читання напам'ять учнями поезій, що вивчалися у початкових класах. (2-3 поезії).

IV. **Опрацювання навчального матеріалу**

1. **Інсценізація** Під тиху мелодію виходить Доля.

Я – тиха Доля, доленька Тараса…
В вінку терновім, боса на снігу…
Втирала сльози, зронені завчасно,
Співала «люлі» ще у сповитку.
Я проводжала маму Катрю в вічність
Разом з Тарасом
Свічку їй несла.
Тихенько в бур'яні писала вірші
І малювала мрії крадькома.
Я з ним ходила тих стовпів шукати,
Що небо підпирають…
Та дарма…

2. **Учнівське повідомлення з використанням слайдів**

Народився Т. Шевченко 9 березня 1814 року в селі Моринцях на Черкащині у сім'ї селянина-кріпака.
Рано залишився сиротою. Коли Тарасові було 9 років, померла мама, а коли виповнилося 11 – помер батько.
З дитячих років хлопчик служив у наймитах, був слугою пана Енгельгардта.
(Слайд 5).

Слово вчителя Непростою і незвичайною була доля поета. Тому і незвичайно розпочинається твір С. Васильченка.

3. **Робота з текстом** (учні зачитують початок оповідання).

Бесіда:

– Як ви вважаєте, чому з казкового зачину розпочинається твір?
– Хто такі кріпаки? Як їм жилося? (Учитель доповнює та демонструє слайди №7-9 та ілюстрацію до твору).

– Як вирозумієте слова *народилася нова панові кріпацька душа?*

4. Вибіркове читання

- Зачитати фрагмент, у якому Тарасового батька кличуть на панщину. Як жилося людям у ті часи?
- Що повитуха розказала про майбутню долю дитини? (Зачитати)

Творчий переказ Розказати від імені Катрі, як вона доглядала Тараса. (початок II розділу).

- Чи можна сказати, що Катря не дуже любила Тараса?
- Чому вона не завжди була уважна з малим Тарасом?
- Чому хлопчика змушена була доглядати сестра?

Робота з ілюстрацією

Вчитель. Діти, подивіться на хату, у якій народився та виріс Тарасик.

– З чого видно, що у цій хаті живуть дуже бідні люди?

Вчитель Васильченко писав: : «Невесела у Шевченка зимою та восени хата».

– А чи весело жилося людям у тій хаті?
– Як ви вважаєте, чи тільки Шевченкам жилося так важко у той час?
– Тож яким було життя українців за часів Шевченка?

Читання уривків учнями (додатковий матеріал).

Було це в 1817 році. Тоді трирічний Тарас, батько, мати, сестра Катерина та Ярина , брат Микита жили в тісній дідовій хаті. Хата маленька, а пожильців – як у маківці зерняток… курці ніде клюнути. На цьому ж таки кутку жив селянин Тетерюк. Якось пішли чутки, що він продає хату. Звичайно, кому, як не Шевченкам, її купити. Юрмитися в одній халупці було просто несила. Але де взяти грошей? Та на поміч Григорію прийшла вся родина Шевченків і хату було куплено. Хата хоч і старенька, кособока, з підсліпуватими двома віконцями, здавалася Шевченкам просто світлицею. У хаті була піч, лежанка, піл, попід стінами стояли лави, ослін. Оце й усі меблі. Але, що й казати, і така господа здавалась діткам розкошами.

Вчитель

Немало зазнав горя Тарас у батьковій хаті. Смерть матері, знущання мачухи. Особливо натерпівся після смерті батька. Почалися тяжкі сирітські роки. Але ця хатина була йому найдорожча. Малюнок, який ви бачите, Т. Шевченко намалював у 1843 році.

А на цій ілюстрації ви бачите сучасний вигляд хати Шевченка.

V. **Підсумки уроку**

1. Гра «Правда чи неправда»

– .Шевченко народився 10 березня 1814 року?
– Батька Шевченка звали Іваном?
– Тарас народися у селі Моринці?
– Його доглядала сестра Катерина?
– Вона не любила брата?

– Кріпаки – це вільні люди?
  – Прізвище пана, чиїми кріпаками була родина Шевченків, було Енгельгардт?

2. Робота з ілюстративним матеріалом.

Розгляньте автопортрети Тараса Шевченка. Як ви думаєте, якими рисами характеру була наділена ця людина?

3**. Виставлення оцінок**

VI. **Домашнє завдання**

1. Дочитати твір.

2. Дібрати заголовки до розділів.

Тема: Образ Тараса Шевченка та його життя в повісті С. Васильченка «В бур'янах»

Мета: опрацювати ідейно-художній зміст твору, охарактеризувати головних персонажів; розвивати логічне мислення, удосконалювати навички виразного читання, вміння висловлювати свою думку; виховувати любов до рідної землі, до історії України.

Тип уроку: засвоєння нових знань і формування умінь.

Обладнання: портрет Т. Шевченка, книжкова виставка творів поета, ілюстрації до твору С. Васильченка «В бур'янах» , презентація, аудіо запис поезії «Мені тринадцятий минало».

Хід уроку

I. **Організаційний момент**

II**. Повідомлення теми, мети**

III. **Сприйняття та засвоєння учнями навчального матеріалу**

Слово вчителя Т. Шевченко народився у складний час. Це була доба кріпацтва, свавілля панів, доба жорстокості й страждань простих людей. В уривках , що є у вашому підручнику, ви познайомилися з дитинством Тараса. Хлопчик ріс не зовсім слухняним, любив поблукати полями, повоювати в бур'янах з ворогами. А з чим у вас асоціюється образ Шевченка?

1. Робота в групах

– Скласти асоціативне гроно «Тарас Шевченко».

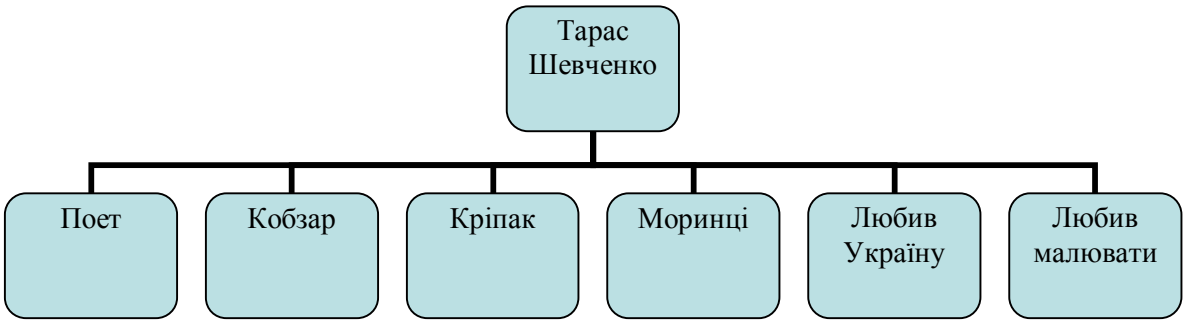

– Скласти асоціативне гроно «Дитинство Тараса».

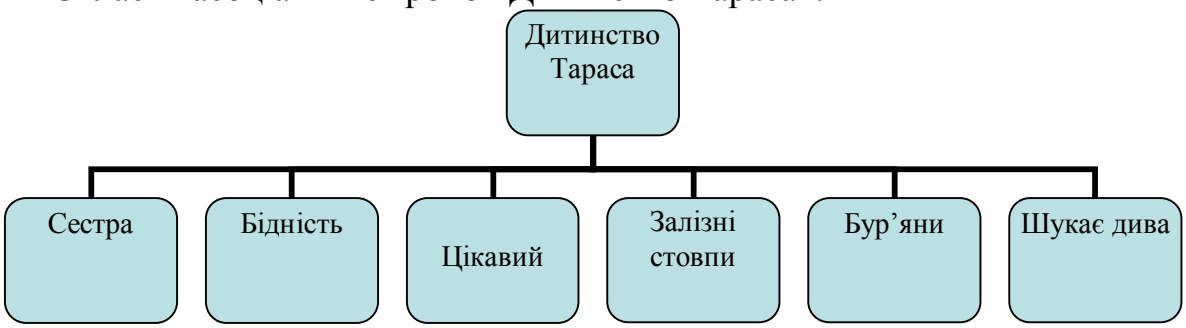

2. Робота з текстом

1. Зачитати фрагмент, в якому розповідається, що Тарас любив бурлакувати.
2. Доведіть, що Тарас ріс допитливим хлопчиком.

3. Розказати, чому одного разу була сумна вечеря у Шевченків. Де був Тарас?
4. Хто такі чумаки? Яку радісну звістку вони принесли?
5. Зачитати портрет Тараса.
6. Переказати від імені Тараса про його пригоди.
7. Чи бачив Тарас насправді залізні стовпи, що підпирають небо?
8. Виконати завдання 3 на сторінці 204 (підручник).
9. Зачитати план до розділів (домашнє завдання).

3. Робота з ілюстративним матеріалом

– Який епізод твору зображено на даній ілюстрації?
– Спробуйте описати почуття та переживання хлопчика.

– Що ви бачите на цій ілюстрації?
– Хто ця сумна дівчина? Чому Катря найбільше хвилювалася за Тарасика?

4. Розповідь учителя Нелегко жилося хлопцеві після смерті батьків. Але була у нього єдина втіха. Утече собі від усіх в бур'яни та й малює. І забуває він тоді про всі біди, а світ йому здається великим та прекрасним.
– Що ви бачите на цій ілюстрації?

5.Зобразити за допомогою кольорових олівців «веселку почуттів Тараса»
Учні слухають поезію «Мені тринадцятий минало». Демонструється *слайд* №14.
Слово вчителя Дійсно, Шевченко не тільки талановитий поет, а й художник. Подивіться на його роботи.(Демонструються *слайди* №10-13).
IV. **Узагальнення та підсумки уроку**
1. Вправа «Мікрофон».
– Про що мріяв Тарас Шевченко?
– Чи здійснилися його мрії?
– Які риси характеру допомогли йому досягнути мрії?
– Як ставився малий Тарас до свободи?
– Мій улюблений фрагмент твору.

Слово вчителя Нелегкою була доля Тараса. Але його доля була долею всього українського народу. Пройде зовсім небагато часу, і колишній кріпак, що ховався у бур'янах, підніме свій могутній голос на захист простого народу. І буде вічно лунати між нами безсмертне Кобзареве слово.
Домашнє завдання Вивчити напам'ять вірш «За сонцем хмаронька пливе».